

Overzicht alle lezingen serie 2 Uurtje Cultuurtje najaar 2018

6 oktober Ellen vd Vecht - kunstgeschiedenis
13 oktober Gerry Mulder - Orpheus en Eurydice
20 oktober Michiel Hagdorn - Goethe en Schiller
27 oktober Edward vd Tuuk - waarheid en vertrouwen in het post-truth tijdperk
3 november - Henk Schoonhoven - Ilias
10 november Julia Harvey - egyptologie Deir al-Medina, arbeiders in Dal der Koningen
17 november Tineke Looijenga - Stonehenge
24 november Jaap van Dijk - egyptologie Graf van Horemheb Dal der Koningen
1 december Annet Nieuwhof - 8 menselijke schedels in een mesthoop. Rituelen terpengebied
8 december Hans van Koningsbrugge - Poetin en Alexander de Grote

6 oktober Ellen vd Vecht, Kunsthistorica. Romantiek in Noord-Europa

Wat is romantiek precies en hoe komt dit tot uitdrukking in het werk van de Europese schilders van de 19^e eeuw? Aanvankelijk werkt men vooral met de rationele erfenis van de verlichting uit de 18^e eeuw: wetenschappen ontstaan, men probeert het onverklaarbare te verklaren. Men bestudeert de natuur en geeft haar weer zoals zij is, op haast wetenschappelijke wijze. In de vroege 19^e eeuw komt daarop vanuit de literatuur en kunstwereld een reactie: de romantiek. De mens is niet alleen een rationeel, maar ook een spiritueel gevoelswezen, met haar eigen nietige plek in de grootse natuur vol oerkrachten. De landschapsschilders van de 19^e eeuw laten niet alleen zien wat er is, maar ook wat ze voelen. De weergave daarvan wordt in dit college getoond met schilders uit Noorwegen, Denemarken, Duitsland en Nederland.

Johan Christian Dahl, Uitbarsting van de Vesuvius, 1821, Statens Museum for Kunst, Kopenhagen.

13 oktober, Gerry Mulder, classica, Onvervuld verlangen: Orpheus en Eurydice

Deze droevige mythe heeft door de eeuwen heen tot de verbeelding gesproken. Orpheus verliest zijn Eurydice op de dag van hun huwelijk: zij wordt gebeten door een slang en sterft. Orpheus kan niet zonder haar en wil haar terughalen uit de onderwereld. Dit mag van Hades, de god der onderwereld, maar op één voorwaarde: hij mag op de terugweg naar boven niet omkijken. Orpheus houdt dit niet vol en verliest haar opnieuw. Zijn verlangen naar haar wordt hem noodlottig.

Edward Poynter, 1836 - 1919.

20 oktober, Michiel Hagdorn, literatuurwetenschapper. Goethe en Schiller: een vriendschap van tegenpolen

Eind 18^e eeuw raken in Weimar twee persoonlijkheden met elkaar bevriend, die worden beschouwd als de belangrijkste Duitse schrijvers van hun tijd: Johann Wolfgang von Goethe en Friedrich Schiller. Ze zijn tegenpolen van elkaar; zo is Goethe een intuïtief schrijver, een 'natuurgenie' met een zinnelijke inslag, terwijl Schiller als 'genie van de reflectie' uitblinkt in dramatisch, filosofisch en historisch gerichte werken. Ook qua karakter verschillen ze sterk: Schiller een eenvoudig, bescheiden en hardwerkend man, Goethe daarentegen iemand voor wie succes en rijkdom vanzelfsprekend zijn. Toch ontwikkelt zich een vriendschap tussen beiden, op grond van wederzijds respect en van het bewustzijn, dat juist hun tegengesteld-zijn belangrijke impulsen kan leveren voor het eigen werk.

De lezing biedt een portret van Goethe en Schiller en hun vriendschap; daarbij zullen fragmenten van hun briefwisseling en van enkele werken worden gelezen.

Foto:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/73/Goethe_Schiller_Weimar_3.jpg

27/10, Edward van der Tuuk, socioloog en filosoof. De wereld op z'n kop.

‘Vertrouwen in de toekomst’ luidt de titel dat het regeerakkoord in oktober 2017 meekreeg. Het lijkt een bezwering van gevoelens van onzekerheid, onveiligheid, verwarring en animositeit die het publieke debat domineren. Deze gevoelens manifesteren zich in wantrouwen jegens politiek, media, wetenschap en andere instituties die de fundamenteën vormen van de moderne maatschappij.

Mythen en nationale ideologieën verbeelden een gedeelde identiteit waarin oorsprong van de gemeenschap en doel van het collectief streven centraal staan. Maar sinds de teloorgang van het geloof in klassieke ‘grote verhalen’ en de opkomst van social media, staat het geloof in de legitimiteit van diverse instituties onder druk. Waar Verlichtingsfilosofen nog geloofden dat kennis en informatie de burger zouden verlichten en emanciperen, moeten we misschien vaststellen dat de informatie-revolutie ook verwarring, onzekerheid en angst teweeg brengt. De vraag die dit oproept is: moet (en kan, anno 2018) het vertrouwen in sociale instituties worden hersteld, of moet de burger juist een sceptische houding cultiveren, en meer leren vertrouwen op zichzelf?

3/11, Henk Schoonhoven, classicus. De Ilias.

Wat bracht de dichteres Vasalis er toe om een omgehakte boom in het Vondelpark te associëren met Hector, de held van Troje?

Aan een boom in het Vondelpark

Er is een boom geveld met lange groene lokken.
Hij zuchtte ruisend als een kind
terwijl hij viel, nog vol van zomerwind.

Ik heb de kar gezien, die hem heeft weggetrokken.

O, als een jongeman, als Hector aan de zegewagen,
met slepend haar en met de geur van jeugd
stromende uit zijn schone wonden,
het jonge hoofd nog ongeschonden,
de trotse romp nog onverslagen.

Het antwoord is: Vasalis heeft zich laten inspireren door een van de meest dramatische episoden uit de Ilias van Homerus, de “grondlegger” van de Europese literatuur. We zullen in deze lezing in grote lijnen zijn heldendicht uit de achtste eeuw v.Chr. de revue laten passeren (met beeldmateriaal).

10 november, Julia Harvey, Egyptologe. Deir el-Medina

Deir el-Medina is een bijzonder dorp. Daar woonden kunstenaars en handwerkslieden die de graven van de koningen in de Dal der Koningen maakten - de Da Vinci's en Michelangelo's van het oude Egypte. Thuis waren ze ook druk bezig met hun dagelijks leven en ook met het maken van hun eigen graven. Kladpapier was er niet, maar ostraca, stukken kalksteen van ongeveer handformaat, wel, en die werden gebruikt om van alles op te schrijven, van waslijsten tot juridische uitspraken. Zodoende weten wij heel veel van hun dagelijks leven. Vandaag kijken we naar hun werk en hun levens. Waarom bouwden ze hun dorp hier, en waarom hebben ze het 400 jaar later verlaten? Hoe richtten ze hun huizen en graven in? Waarom en wanneer staakten ze?

eigen foto

17 november Tineke Looijenga, Oudgermanist, cultuurhistorica. Stonehenge

Stonehenge is synoniem met prehistorische mysteries. Deze unieke en iconische steencirkel dient als tastbare herinnering aan een oude wereld waarvan menigeneen denkt dat we die nooit werkelijk kunnen begrijpen, maar die een symbool is waarop de hedendaagse mens zijn fantasieën kan botvieren. Zo is gedacht aan een zonnetempel voor de druiden, een astronomisch observatorium, een kalender, een geneeskrachtig centrum, een cenotaaf voor een vreselijke slachtpartij, een buitenaards ruimteschip. Maar in de afgelopen decennia heeft de wetenschap ruimschoots vorderingen gemaakt en een inkijkje geboden wat het monument werkelijk voorstelt....

eigen foto Looijenga

24 november, Jaap van Dijk, Egyptoloog. Het graf van farao Horemheb in het Dal der Koningen

Na de lezing over het dorp Deir el-Medina, waar de handwerkslieden woonden die de koningsgraven uithakten en decoreerden, nemen we nu een kijkje in zo'n graf, en wel dat van koning Horemheb (eind 14e eeuw v.Chr.), wiens regering de overgang van de 18e naar de 19e dynastie markeert. Zijn prachtig versierde graf werd in 1908 ontdekt en opgegraven door een rijke Amerikaanse zakenman en amateur-Egyptoloog, Theodore Davis. Die 'opgraving' was zelfs naar de maatstaven van die tijd van rampzalig slechte kwaliteit en heel veel belangrijke informatie is daarbij verloren gegaan. Gelukkig hebben Davis en zijn team destijds besloten een groot deel van het aangetroffen puin niet buiten het graf te dumpen, maar in 'lege' ruimtes in het graf zelf. Dat bood Prof. Geoffrey Martin (Cambridge) en mijzelf / de spreker de gelegenheid het graf opnieuw te onderzoeken en de puinhopen van Davis nauwkeurig op te graven, met verrassend resultaat.

Horemheb, opperbevelhebber van het Egyptische leger en van niet-koninklijken bloede, was kort na de dood van Toetanchamon door een verkapte militaire coup aan de macht gekomen. Over de vraag hoe lang hij geregeerd heeft wordt door Egyptologen al meer dan een eeuw gestreden. Deze vraag kan dankzij de nieuwe opgraving nu definitief beantwoord worden.

Horemheb, eigen foto

1 december, Annet Nieuwhof, archeologe. Acht menselijke schedels in een mesthoop. Rituelen in de vroege geschiedenis van het terpen- en wierdengebied

Het Noord-Nederlandse terpen- en wierdengebied is bewoond van ongeveer 600 v.Chr. Rituelen speelden vanaf het begin van de bewoning een belangrijk rol voor de bewoners. Die rituelen waren nauw verbonden met de status en identiteit van families. Tijdens de lezing wordt aandacht besteed aan restanten van rituelen in het bodemarchief en dan met name aan één categorie van rituelen: die waarin menselijke resten een rol spelen. Het onderzoek daarnaar heeft geleid tot een nieuwe kijk op de belevingswereld van de vroege terpbewoners. Uitgangspunt was de bijzondere vondst van acht menselijke schedels bij elkaar in een mesthoop in een Groninger wierde.

8 december. Hans van Koningsbrugge, historicus.

Louis van Heiden, admiraal in Russisch dienst

Louis van Heiden was een Nederlandse admiraal in Russische dienst. Wie was hij? Als Nederlandse militair uit Zuidlaren heeft hij (in de 19de eeuw) een hoge positie verkregen in Russische dienst. Hoe kwam het dat hij een levende legende werd en zelfs betrokken zou zijn bij de Griekse onafhankelijkheidsoorlog. Een documentaire over hem wordt (deels) vertoond. Het spreekt velen tot de verbeelding waarom er toch altijd, door de eeuwen heen, weer Nederlanders die in Russische dienst zijn gegaan of zich in Rusland hebben gevestigd.

Sigismund Gustaaf Graaf van Heiden